

„Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021-2027“ Põllumajanduse ja toiduainetööstuse konkurentsivõime töögrupi kohtumise memo

Töögrupi teine kohtumine toimus 12. märtsil Maaeluministeeriumi (Lai tn 39 // Lai tn 41, Tallinn) väikeses saalis kell 10:00 - 16.00

Osalejad

Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet, Põllumajandusuuringute Keskus, Maaelu Edendamise Sihtasutus, Eesti Põllumajanduse ja Kaubanduskoda, Eesti Toiduainetööstuse Liit, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Organic Estonia, Mahepõllumajanduse Koostöökogu, Eestimaa Talupidajate Keskliit, Põlvamaa Põllumeeste Liit, Eesti Leivaliit, Valgamaa Põllumeeste Liit ning Maaeluministeerium.

Taust

Maaeluministeerium on alustanud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamisega. Strateegiakava koostamise eesmärk on parandada põllumajandustootmise, toiduainete tootmise ja maapiirkondade säästvat arengut.

Euroopa Komisjon esitas 1. juunil 2018 seadusandlikud ettepanekud 2020. aasta järgse ÜPP kohta. Ettepanekute eesmärgiks on tagada, et ÜPP vastaks paremini praegustele ja tulevastele väljakutsetele, toetades samal ajal jätkuvalt Euroopa Liidu põllumajandustootjaid jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise põllumajandussektori kujundamisel. ÜPP rakendamiseks perioodil 2021–2027 tuleb igal liikmesriigil koostada ÜPP strateegiakava, mis hakkab hõlmama nii põllumajanduse otsetoetusi, seni maaelu arengukavade alusel rakendatud maaelu arengu toetusi kui ka põllumajanduse ühise turukorralduse teatud sektoripõhiseid programme.

Arengukava koostamist puudutav info ja toimunud töögruppide materjalid asuvad Maaeluministeeriumi kodulehel: <https://www.agri.ee/et/upp-strateegiakava-2021-2027>

Päevakava

10.00 – 10.30: kogunemine ja hommikukohv

10.30 – 12.00: erieesmärgi 9 sekkumiste tutvustamine ning arutelu

12.00 – 13.00: lõuna

13.00 – 14.00: toiduainetööstuste investeeringute sekkumislehe tutvustus ja arutelu

14.00- 15.00: müügivõimekuse edendamise sekkumislehe tutvustamine ja arutelu

15.00- 16.00: bioressursside väärindamise pilootprojektide sekkumislehe arutelu

Arutelude tulemused ja edasised tegevused

Erieesmärgi 9 sekkumiste tutvustamine ning arutelud

Arutelu tervist toetavate toidu- ja söödatootmise tehnoloogiate rakendamiseks seotud investeeringute teemal

Kohtumisel anti ülevaade toidu reformuleerimisest ja uutest tervist toetavatest tehnoloogiatest. **Reformuleerimise** arutelul toodi välja, et sool ja suhkur on säilitusained, mida tööstus kasutab. Kui nende sisaldust toodetes oluliselt vähendada, väheneb ka säilivus. Teadlastel tuleb leida võimalusi vähendada soola ja suhkrut ning samal ajal oleks kaasatud pakendite teema. See võiks olla meetmetes ka toetatud.

Toidutööstus tegeleb teemaga ammu ja on väga koostöövalmis. Hetkel puudub turuülevaade toodete koostistest, sellise uuringu viib läbi Tervise Arengu Instituut. Innovatsiooni meetmetes on see teema oluline. Kõige olulisem on, et toiduohutus oleks tagatud. Vajalik on koostöö teadusasutustega. Kindlasti tuleb tegeleda tarbija teadlikkusega, kuid reformuleerimine on üks meede paljudest, mis viib elanikkonna toitumise paranemise poole. Soodustada ei tohiks lisaainete kasutamist.

Kokkuvõttes on oluline reformuleerimise puhul innovatsiooni ja tehnoloogiate/ seadmete toetamine.

Uued riskid, kas on vajadusi tehnoloogia muutmiseks? (nt akrüülamiid, PAH jne). Arvati, et kui nõuded lähevad rangemaks toob see kaasa investeeringute vajaduse tehnoloogiasse, seadmetesse.

Uued tehnoloogiad- teemaks on kindlasti teravilja ja piima väärindamine, põllumehed sooviks sellega tegeleda. Biomassi väärindamine on tuleviku suund. Vajalik on tähelepanu pööramine putukatööstusele, võimalus toota söödaks hetkel. Sellise valdkonna arendamine oleks tulevikuteema.

Kokkuvõttes vajadus nii investeeringute kui ka innovatsioon(teadusarendus) järele nii uute riskide maandamiseks, reformuleerimiseks kui ka uute tehnoloogiate kasutuselevõtuks (putukad, biomass jne)

Arutelu toiduga kokkupuutuvate materjalide (TKM, sh pakend) kasutuselevõtuks ja tarbija ootustele vastavaks toidumärgistuseks seotud investeeringute teemal

Kohtumisel anti ülevaade toidu pakendi esikülje märgistusest ja eesootavatest keskkonnanõuetest tulenevatest muudatustest pakendite/jäätmete osas.

Arutelul toodi välja -plastik on väga hea pakendamise materjal, aga saame aru, et peame sellest loobuma, kuid alternatiive ei ole. Plastistrateegia on murekoht sektorile. Biolaguneva plastiku tootmiseks on Eesti liiga väike. Uus tehnoloogia ei arene nii kiiresti, kui võiks ja ei ole kättesaadav. Vajadus oleks teadusarendustöö edendamise järele. Samuti on vajalikud biolagunevate pakendite uuringud.

Plasti puhul põllumajandustoodangust asendus nt pakendid maisist või tselluloosist. Mõlemal on samuti oma keskkonna jalajälg. Kui kõik lähevad sellele üle, mis on siis selle mõju? Vajalik on, et tekiks alternatiivseid pakendeid, nende väljatöötamine.

Eestis ei ole ühtegi ettevõtet, kes suudaks toota suurtes kogustes alternatiivseid lahendusi pakendi osas. Aastaid on vaeva nähtud, et plastpudelite õhemaks muutmisel, kuid nüüd uues direktiivis on nõutud, et korgid peavad olema pudeli külge kinnitatud, see aga toob ju hoopis kaasa plasti koguse suurenemise. Eesti on üks riik 10st EL-s, kus on pandipakendisüsteem.

Püüame leida uusi lahendusi koostöös teadusarendusega. Puuduvad võimalused plastiku ümbertöötlemiseks. Lätis on üks tehas, kus töödeldakse ümber PET pudeleid. Toiduohutuse

seisukohast ei tohi täna kasutada ümbertöödeldud materjali. Tetrapaki puhul on ka kihte vähendatud, mis oleks selle alternatiiv.

TKM vajadus nii innovastioon kui investeeringutoetused – seadmed.

Arutelu toidupettuste kasutuselevõtuks ja tarbija ootustele vastavaks toidumärgistuseks seotud investeeringute teemal

Kohtumisel anti ülevaade toidu pettuste teemast.

Arutati riigi poolse järelevalve suunamist probleemsematele kohtadele ja karistuspoliitikat. Oluline on ebavõrdse konkurentsiga tegelemine - kontrolli poole tõhustamine.

Toodi välja, et kvaliteedisüsteemidega ei ole probleeme ettevõtetel. Oluline on ettevõtetes enesekontrolli rakendamine ja jälgitavus süsteemid. Samuti rõhutati, et **lühikeste tarneahelate toetamine on hea meede toidupettustega tegelemiseks Siin oleks võimaluseks platvormi loomine, kus kõik oleks ühes keskkonnas kirjas, tarneahel ja sertifikaadid kaasas ehk üheks meetmeks võiksid olla IT lahendused.**

Toiduraiskamine

Kohtumisel anti ülevaade toidukadude ja toidujäätmete vältimise tegevustest erinevatel tasanditel: globaalne vaade, Euroopa Liit ja Eesti.

Rahvusvaheliselt on kokku lepitud eesmärgid, mis mõjutavad Euroopa Liidu ja Eesti suundumisi toidukadude vähendamisel: ÜRO kestliku arengu eesmärk 12.3 on vähendada 2030. aastaks jaekaubanduse ja tarbijate tekitatud toidujäätmeid poole võrra elaniku kohta. Eesmärk näeb ette, vähendada toidu kadu tootmis- ja tarneahelas, kaasa arvatud saagikoristusjärgsed kaod.

Euroopa Liidu liikmesriigid peaksid püüdma saavutada liiduülese soovitusliku eesmärgi vähendada toidujäätmeid 2025. aastaks 30 % ja 2030. aastaks 50 %. Oluline osa, saab olema võrreldavate toidujäätmete tekke mõõtmine ja aruandlus, mida liikmesriigid peavad hakkama rakendama. Selle põhjal Euroopa Komisjon analüüsib Euroopa Liidu siduva toidujäätmete vähendamise sihtarvu kehtestamist.

Riiklikul tasandil vaadeldi/loetleti teemaga sidususes olevate ministriumite (Keskkonnaministeerium, Maaeluministeerium, Sotsiaalministeerium, Rahandusministeerium) tegevused toidukadude vähendamisega seoses. Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel on kavas jäätmetekke vältimise programmi osana toidujäätmete vältimise eriprogramm/kava välja töötamine. Selleks kavas moodustada töörühm, kuhu kaasata asjaomaste ministriumide ja nende valitsemisala asutuste eksperdid, erialaliitide, Toidupanga, teadusasutuste jt esindajad.

23 jaanuar toimus Ühendministeeriumis ministriumite eestvedamisel seminar: Seminar-arutelu "Toidujäätmete ja toidukao vältimine tootmisest tarbimiseni". <https://www.agri.ee/et/seminar-arutelu-toidujaatmete-ja-toidukao-valtimine-tootmisest-tarbimiseni-23-jaanuar-2020> Ettekanded saadaval lisatud lingilt. Töögrupp tutvustati seminari ettekannete põhjal Eestis toidukadude ja jäätmete teket tarneahelas, toimunud uuringute baasil.

Uuringud: Toidujäätmete ja toidukao teke Eesti kodumajapidamistes ja toitlustusasutustes (2015) Toidujäätmete teke Eesti kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtetes (2015)

TULEMAS: Uuring kogu Eesti toidutarneahelas 2020. aastal tekkivate toidujäätmete ja toidukadude kohta (alates 2020)

Euroopa Komisjoni toidukadude ja jäätmete vähendamise platvormi suuniste põhjal anti ülevaade, millised on toiduainetööstuste võimalused toidusüsteemis jääkide ja kadude vältimiseks!

Toidukadude ja toidujäätmete vältimise sidusus strateegiakavade ja planeeritavate meetmetega saab, kui tutvuda soovitude loeteluga toidusüsteemis toidukadude ja jäätmete vähendamiseks:

- Soodustada toidujäätmete vältimise integreerimist kogu äri- / tarneahelasse (alates tooraine ostmisest kuni turunduse, logistikani jne)- personali koolitus, tõsta organisatsioonis teadlikkust!
- Tooraine ostmise parem planeerimine / prognoosimine- paremini kavandada tooraine ostmist, et tasakaalustada nõudluse ja pakkumise prognoose;
- Jälgida, mõõta toidukadude ja jäätmete koguseid ning nendest aru anda, et levialade asukohti tuvastada ja nende suhtes meetmeid võtta- digitaalsed lahendused, et töötlemistoiminguid optimeerida;
- Võtke täielikult arvesse pakendite olulist rolli toidu kvaliteedi, ohutuse tagamisel ja toidujäätmete ärahoidmisel- pakendilahendusi, mis võimaldaksid säilivusaega pikendada. Tasakaal pakendimaterjali vähendamise ning toiduohutuse ja jäätmetekke vältimise vahel. Temperatuuritundlikud andurid (nt säilivusaja indikaatorid) jpm;
- Paku tarbijatele sobivaid portsjoneid- pakendisuurus ja -valik;
- Täiustada kuupäeva märgistamist ja tarbijate arusaamist sellest- "kõlblik kuni" kasutada ohutuse tagamiseks ja „parim enne“ kvaliteeti silmas pidades, sobiva säilivusaja määramine. Selgus ja loetavus!;
- Kui toidu ülejääki ei saa vältida, eelistage toidu annetamist inimtarbimiseks, ohutu toidu söödaks pakkumine- Jätkake teadlikkuse suurendamist, ühised toiduannetuse juhised;
- Suurendage kaastoodete(kõrvalvoog) müüki ja looge uuenduslikumaid tooteid, mis selliseid kaastoodeteid kasutavad- Võimalikud teadusuuringutele ja innovatsioonile eraldatud rahalisi vahendeid (era- ja avaliku sektori kaudu), et arendada kaastoodetest toodetud uusi tooteid. Võimalikud turustusargumentid toidu ülejääkide tooteks muutmisel!;
- Turuvõimaluste mitmekesistamine toodete töötlemise kaudu- Näiteks uute toodete loomiseks kasutada ebatäiuslikke tooteid. Selle asemel, et müüa oma tooteid ainult värskelt, võivad nad osa oma toodetest suunata mahla, marmelaadi või supi tootjatele; Sh võimalik jäätmete(kõrval saadused) taaskasutamine biomajanduses (orgaaniline väetis, biogaas vm); Näitena ettevõtte SOIL FOOD Soomest;
- Pakkuge tarbijatele märgistuse kaudu sidusteavet toidu teekonna/töötlemise kohta- Eesmärgiga tõsta tarbija teadlikkust (toiduraiskamise vältimisest) toodete omaduste, nõuetekohase säilitamise, kuupäevade märgistamise ja säilivusaja, söögikorra kavandamise (nt külmutamise võimalus), toidu ohutu käitlemise ja toiduvalmistamise retseptide kohta.

Arutelu käigus tõstatatu kõrvalsaaduste käitlemise võimalused ja arendamine As Vireeni näitel ning toodi välja puudujääke süsteemis erinevate ministriumite vaates. Küsimust tekitavad kõrvalsaaduste käitlemine, just loomsed. On olemas kolm kategooriat ja kolmandasse kuuluvad toidukaod. Kategooriad ja jäätmekvoodid ei haaku omavahel, on õiguslikud vastuolud. Oleks vaja investeeringuid selliste küsimuste lahendamiseks. Rida probleeme, mida läbi mõelda. Vajalik täiendav arutelu, kaardistamine, süsteemi tõhusamaks muutmiseks(jäätmete väärindamise võimekus).Nt Etanooli tootmine, biogaasi tehaste toore vm.

Euroopa Komisjonis on arutatud, mis teemadel peaks toiduraiskamise teadusarenduse töö käima. Sidusus erinevate strateegiliste suundumustega nt Farm to Fork. Täiendavat infot jagame sektoriga jooksvalt, kaasame otsustusprotsessi.

Toiduainetööstuste investeeringute sekkumislehe tutvustus ja arutelu

Nimetatud sekkumine on seotud erieesmärgiga 2, mille eesmärgiks on suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule.

Sekkumislühi „Toiduainetööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ eesmärk on toiduainetööstuste majandusliku võimekuse ja konkurentsivõime tõstmine. Toetuskõhlikud taotlejad on majanduslikult jätkusuutlikud ettevõtjad, kelle põhitegevusala on toiduainete ja jookide tootmine, välja arvatud kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine. Toetatakse investeeringuid, mis aitavad kaasa keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamisele (mittetootlikud investeeringud).

Mittetootlikud investeeringud: tegemist on investeeringutega, mis ei tooda märkimisväärset käivet, sissetulekut või tulu ega suurenda oluliselt toetusesaaja ettevõtte väärtust, kuid avaldab positiivset keskkonnamõju. Eelnevat arvesse võttes toetatakse ehitiste ehitamist, seadmete soetamist ja IT lahendustega (automatiseerimine) seotud investeeringuid. Mittetootlike investeeringute hulka kuuluvad näiteks reoveepuhastussüsteemide rajamine ja rekonstrueerimine, ventilatsioonisüsteemide uuendamine, seadmete (sh. tehnoloogia) automatiseerimine ja digitaliseerimine. Taotlusi hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel. Hindamiskriteeriumis antakse täiendavaid hindepunkte ka selle eest, kui taotleja panustab keskkonna ja kliimaga seotud tegevustesse (nt ÜRO kliimalepe, *green deal*).

Sekkumist rakendatakse nii tagastatava kui tagastamatu abina. Tagastatava abi korral toetatakse investeeringud masinatesse ja seadmetesse, ehitiste ehitamisse, turustusstruktuuridesse, uuenduslike toodete ja kõrvaltoodete, tootmisprotsesside ja tehnoloogiate väljaarendamiseks, samuti muudesse investeeringutesse lisandväärtuse andmiseks kõigis tootmisahela etappides ning tootmise digitaliseerimiseks.

Esitati küsimus selle kohta, kas erinevate erieesmärkide alt tulevad erinevad sekkumised toiduainetööstustele? Olenemata sellest, et toiduainetööstustele mõeldud sekkumisi käsitletakse erinevate erieesmärkide alt, siis koostatakse üks sekkumisleht, kuhu on koodantud kõik toiduainetööstusele suunatud investeeringud. Tõstatati küsimus, millisesse suurusjärku peaks järgmisel programmiperioodil jääma toetuse suurus. Näiteks käesoleval programmiperioodil on mikro- ja väikeettevõtjate maksimaalne toetuse suurus 500 000 eurot ning keskmise suurusega ettevõtjatele ja suurettevõtjatele on minimaalne toetuse suurus 100 000 eurot ja maksimaalne toetuse suurus 2 mln eurot. Arutelu käigus jõuti seisukohale et toetuse suuruse osas saab teha ettepanekuid siis, kui on teada eelarve. Lähtuvalt summast oleks võimalik teha ka konkreetsemaid ettepanekuid selle osas, mida ja millises suurusjärgus oleks vaja toetada ja mida mitte. Lisaks toodi välja, et ka järgmisel programmiperioodil on vajadus erinevates valdkondades suurprojektide järele. Kinnitati, et suurprojektide küsimusi arutatakse ühistegevuse töögrupis ja lähiajal koostatakse selle kohta ka vastav sekkumisleht.

Samuti toodi välja, et mikro- ja väikeettevõtjatele võiks toetuse suurus ja määr jääda samasse suurusjärku. Mikro- ja väikeettevõtjate puhul toodi välja, et osalt on nende müügivõimekus madal kuna finantsinstrumendi ahelasse on ka pank sisse ehitatud. Pankade poolt nõutav tagatis on selline, mis lõppkokkuvõttes takistab mikro- ja väikeettevõtjatel turule pääsu. Lisaks toodi välja, et käesoleval programmiperioodil ei ole meetmeid, mis oleks suunatud töötlemisega alustamisele ehk meetmeid, mis aitaks toidukäitlejatel turule siseneda. Nõustuti, et sellel

programmiperioodil on vähe meetmeid, mis oleks suunatud tegevusega alustamisele, kuid seda küsimust on arutatud noorte põllumajandustootjate töögrupis ja kavandatakse uuel programmiperioodil tegevusega alustamist toetada „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ sekkumise raames. Toodi välja ka, et Leader meetmes on võimalik selliste tegevuse jaoks toetust taotleda. Tõdeti, et kuigi Leader meetmed pakuvad ka erinevaid võimalusi, siis toetussummad jäävad seal aga liiga väikesteks. Lisaks on Leader meetme toetatavad tegevused piiratud ja kogukond otsustab nende vajalikkuse üle.

Paluti täpsustada mis on tagastamatu abi. Sooviti, et see oleks rohkem lahti kirjutatud. Tagastamatu abi puhul on tegemist toetusega. Arutati, et abikõlblike tegevuste osas ei tehta sekkumislehte loetelu, vaid tuuakse üksnes näited, sest see seaks väga konkreetsed piirangud ja tulevikus võivad jääda välja tegevused, mis on sektorile vajalikud. Nõustuti, et sekkumisleht võiks olla üldisem ja määruse tasandil saab juba täpsemalt defineerida, millised tegevused on abikõplikud ja millised mitte.

Müügivõimekuse edendamise sekkumislehte tutvustamine ja arutelu

Sekkumise eesmärgiks on toetada põllumajandustoodete ja toiduainete turustamisele ning nende tarbijatele tutvustamisele suunatud tegevusi. Samuti toetatakse tegevusi, mis aitavad kaasa põllumajandustootjate ning toiduainetööstuste sisenemisele uutele ekspordi sihtturgudele.

Sekkumine tuleneb vajadusest suunata põllumajandustootjaid koonduma, et läbi tootmismahdade kontsentreerumise, kulude optimeerimise või spetsialiseerumise ja nišitoodete tootmise tagada juurdepääs turule, kasvatada oma turujõudu ning suurendada sissetulekuid. Samal ajal on oluline suurendada teadlikkust põllumajandustoodete ja nendest töödeldud toodete omadustest ning arendada nende toodete turustamisvõimalusi. Lisaks tulenevalt Eesti väiksusest on sektori arenguks vajalik ekspordi sihtriikides läbiviidavad turuarendustegevused, et kasvaks uute ekspordi sihtriikide arv.

Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina.

Sekkumise sihtgrupid:

Ekspordile suunatud tegevused: Mittetulundusühingud, kes on taotluse esitamise ajaks tegutsenud vähemalt kolm viimast aastat toiduainetööstuse või põllumajandustoodete tootmise valdkonnas ja kelle põhikirjaline eesmärk on selle aja jooksul olnud nimetatud valdkonna edendamine. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse alusel ja korras tunnustatud tootjarühmad.

Siseriiklikud tegevused: Mittetulundusühingud või tulundusühistud, kes tegutsevad toiduainetööstuse või põllumajandustoodete tootmise valdkonnas ja kelle põhikirjaline eesmärk on nimetatud valdkondade edendamine.

Toetatavad tegevused:

Ekspordile suunatud tegevused: välisriigis toimuval messil osalemise korraldamine; välisriigis turundusürituse korraldamine; välisriigis toimuva messi külastamine; välisturgu käsitleva turu-uuringu tegemine; projekti elluviimisega seotud haldamise ja projektijuhtimise kulud.

Siseriiklikud tegevused: turustamiseks vajalike seadmete ja sisustuse ostmise ning paigaldamine; müügi- või laopinna rent või parendamine; tarkvaralahenduse või selle litsentsi või kasutusõiguse ostmise; teavitustegevused, sh. põllumajandustoodete ja nendest töödeldud toodete

tutvustamine; Eestis toimuval messil osalemine või Eestis toimuva messi korraldamine; turu-uuringute tegemine;projekti elluviimisega seotud haldamise ja projektijuhtimise kulud.

Toetuse suurus: täpsed toetuse suurused ning määrad pole veel kokku lepitud ning nende lõplik suurus sõltub ka sekkumisele eraldatavast finantsvahendite hulgast, kuid töögrupis toimunud arutelu käigus leiti, et peaks jätkama samas suurusjärgus toetuse määradega kui seda siiani on nende tegevuste puhul olnud.

Tegevuste ajaline pikkus: ekspordile suunatud tegevuste puhul kuni 2 aastat ning siseriiklike tegevuste korral kuni 3 aastat.

Arutelu käigus toodi välja, et eksporditegevusega tegelevad Eestis valdavalt põllumajandustoodete toojaid ja töötlejaid esindavad mittetulundusühistud ning tulundusühistute roll on valdkonnas väike. Peamiselt tuleneb see asjaolust, et Eestis tegutsevad tulundusühistud on väga väikesed (nii liikmetelt kui mahtudelt) või nad on tegevad valdkonnas (teravilja või toorpiima turustamine), mille puhul pole vajadust käia oma tooteid näiteks välismessidel tutvustamas. Sisuliselt on Eestis praegu kaks tulundusühistut, kellel on reaalselt olemas ekspordivõimekus, kuid nemad on juba praegu kaasatud läbi ekspordi edendamise tegelevate mittetulundusühingute.

Siseriiklike turu- uuringute puhul sooviti, et nende toetamine jätkuks ka tuleval programmiperioodil, kuna need on oluliseks infoallikaks. Lisaks toodi välja, et kindlasti on selle sekkumise puhul võrreldes praegusega vajalik rohkemate rahaliste vahendite kaasamine, kuna Eesti siseturg on väike ning toiduainetööstused saavad edasi kasvada ainult välisturgude arvelt.

Tekkis küsimus kas üks projekt võib sisaldada rohkem kui ühte tegevust, millele MeM vastas, et tegevuste arv ei ole piiratud. Lisaks leiti, et kolme aastaseid tegevusi on keeruline teha, kuna planeeritud tegevuste hinnad võivad vahepeal oluliselt muutuda. Samas annaks see aga rahastuse osas kindluse, kuna toetus on kolmeks aastaks määratud. Kunavoor toimub iga aasta siis, on võimalik tulla erinevate projektidega ka igal aastal eraldi taotlema. Küsimusi tekitas ka projektijuhtimise kulu 15% ning sellest eraldi veel projekti haldamise kulu toetamine. Tehti ettepanek toetada ainult projektijuhtimise kulu 15% ulatuses projekti elluviimiseks määratud toetuse summast ning selle summa eest võib toetuse saaja lisaks projektijuhtimise kuludele katta ka haldamise kulusid.

Bioressursside väärimise pilotprojektide sekkumislehe arutelu

Sekkumine:

Investeeringud bioressursside väärimise tehnoloogiate demonstreerimiseks

Siret Talve (TAO) tutvustas sekkumislehe mustandit, osalejad esitasid jooksvalt küsimusi ja toimus arutelu.

1.Asjaomased erieesmärgid ning kui vajalik, sektoripõhised eesmärgid

Ettepanek:

- Kas erieesmärgis nimetatud „toidusüsteemi“ asemel võiks kasutada mõnd laiemalt kasutatud terminit, näiteks väärtusahel (või tarneahel)?

Tulemusindikaatorite ja toetuskõlblike taotlejate osas ettepanekuid ei olnud.

2.Toetatavad tegevused

Uute tehnoloogiate väljatöötamist selle sekkumise raames ei toetata, neid toetatakse innovatsioonimeetmetest. Tahame demonstreerida olemasolevaid tehnoloogiaid ja nende sobivust Eesti tingimustesse. Tulemus on ka see, kui demonstreerimisel selgub, et tehnoloogia siinsetes tingimustes ei tööta.

Kindlasti oleks väga vajalik (koos sektoriga) olemasolevate tehnoloogiatega tutvuda, meile lähimad toimivad lahendused on Soomes (viljaklaster, Bioruukki demokeskus).

Küsimused:

Kas tõhususe seire hõlmab ka majandustulemusi?

Jah, kogu tehnoloogia tõhususe seire on vajalik, sh tasuvusajad jm majandustulemused, et oleks võimalik hinnata ka majanduslikku tõhusust.

Ettepanek:

- Tegevustesse peab olema kaasatud ka teaduspartner.

3.Toetusmäärad/toetuse ühikumäärad/arvutusmeetodid (kaasa arvatud diferentseerimine rühmade kaupa)

Toetuse määra (kuni 75% abikõlblikest kuludest investeringule ja kuni 75% tehnilise abi komponendile) ja ühikumäärasid (300 000 eurot väiksemate demoseadmete ja 5 000 000 suuremad demotootmisüksused) peeti asjakohaseks.

Küsimused:

- Kas kõik demoseadmed peavad kindlasti baseeruma erineval biomassil? Kas toetatakse ka sama ressursi (nt puit) erinevaid tehnoloogiaid - *Eesmärk on toetada erineval bioressursil baseeruvaid tehnoloogiaid, sest üldjoontes on teada, missugused on iga bioressursi kõige perspektiivikamad tehnoloogiad.*
- Kas oleks võimalik läbi viia uuring, et saada üldine ülevaade tehnoloogiate maksumusest. Selle põhjal oleks võimalik ka hinnata, kas praegu välja pakutud toetussummad on asjakohased - *RITA raames on käimas biomajanduse projekt, mille tulemused peaksid andma väga olulist infot valdkonna, sh sekkumiste kujundamiseks. Projekt on väga suure eelarvega (1,5 miljonit eurot), kuid projekti senise käigu, juhtimise ning läbiviimisega on suured probleemid. Tulemused pole ootustele vastanud, kõiki planeeritud tegevusi pole tehtud.*
- Kes saab olla taotleja? Kuidas see paika panna? Kas võib olla ka alustav VKE või ühistu? Projekti tasuvus pikas perspektiivis on kindlasti kriitilise tähtsusega. Mingi finantsvõimekus peaks taotlejal olema, et projekt oleks elujõuline - *Taotleja võiks olla biomassil valdaja. Taotluste hindamise protseduur nõuab põhjalikku läbimõtlemit, et tagada kõige elujõulisemate projektide toetamine. Senine kogemus näitab, et projektide tasuvusaeg on 5–7 aastat. Siin tuleks aga ka kindlasti vaadata, mida mujal on tehtud.*

Ettepanek:

- Tuleks kasutada toetuse maksimummäärasid (nii investering kui tehniline abi), et toetus oleks võimalikult atraktiivne.

Edasine töö toimub vajadusel töögrupi liikmeid kirjalikult kaasates.

Memo koostasid Janeli Tikk, Jaanus Joasoo, Kadi Raudsepp, Madis Võikar, Argo Peepson, Katrin Lõhmus ja Ahto Tilk.